שוש לבנה – פסיכולוגית קלינית ואנאליטיקאית יונגיאנית

מסעו של הרקולס (*)

פסיכותרפיה יונגיאנית עם מטופל מיתולוגי (**)

כיצד כל זה התחיל?

שעות הצהרים בחדר הקליניקה אי שם במרחב העירוני של צפון המדינה. אני כותבת דו"ח על מטופל ולפתע הטלפון מצלצל בעוצמה בלתי מוכרת. כאילו השמיים התעוררו מתרדמתם. קול עמוק והחלטי שואל לשמי ומקצועי ומודיע לי שעלי לקבל את בנו לפסיכותרפיה באופן דחוף. "סליחה" אני אומרת "אבל אתה לא יכול לצוות עלי לקבל מטופל מבלי שסוכם איתי מראש על תנאי הטיפול". "לא מתווכחים עם זאוס" הוא עונה "מסוכן ביותר גבירתי". ומוסיף "אין בעיה עם תנאי התשלום, אולי איזה קורבן על מזבח במקדש..." אני מניחה שהוא מתכוון שעלי לזבח זבח כתודה על הכבוד שהוא מעניק לי, אבל על פרטים לא רלבנטיים יהיה לי זמן לברר עם המטופל. "ואיך קוראים לבנך?" אני שואלת בחשש שמא אעורר שוב את כעסו. "הרקולס" הוא משיב "אך ביוון קוראים לו הרקלס. את תבחרי מה שנראה לך מתאים ביותר, גברתי". "האם אתה יכול לתאר מה הסיבה שבעטיה אתה מעוניין שבנך יכנס לטיפול?" אני שואלת. "ובכן" הוא מוסיף ואומר: "יש לו תסביך עליונות והוא חושב שאביו הוא מלך האלים, אמו בת-האנוש Alcmene, נטשה אותו ביער. אמו המאמצת, זוגתי האלה הרה, שונאת ורודפת אותו עד חורמה ובאמת היא קטלנית עד מוות. בני הוא בחור אימפולסיבי, חזק ביותר, ואין גבולות למעשי הקונדס שהוא עושה בסביבתו. ואם אלו לא נראות לך כסיבות מספיקות על מנת להפנותו לטיפול, בסופו של דבר הוא השתגע, שגעון אמיתי, ובהתקף של זעם ללא גבולות ואיבוד

כל קשר עם המציאות, רצח הרקולס את אשתו מגרה (Megara) וילדיהם. וכמובן, הוא האשים את אמו שגרמה לו בתככיה את המשבר הפסיכוטי הנורא הזה. לאחרונה, כניסיון כושל של כפרה על מעשיו הוא מתלבש בבגדי אישה וכך הוא בא בין הבריות".

הקשבתי המומה וניטלו המילים מפי. פחדתי פחד רב מהאב ומהבן וחשבתי שסירוב יהיה הפתרון המתאים ליציאה מהסבך אליו נקלעתי. בעודי תוהה איך לתת מענה רצוי עבורי, קול אימתני הזהיר והוציא אותי מקיפאוני: "אני רואה גבירתי מה את חושבת בעמקי נפשך. שכחי מעמדה נגטיבית זו. בני זקוק לטיפול ולעניות דעתי (טוב, לא צריך להגזים) טיפול יונגיאני ייטיב עם הבחור ויעזור לו בתהליך ההתפתחות ועם ההתמודדות עם הקשיים שחווה מרגע לידתו".

סגרתי את הטלפון הנייד ונשמתי עמוקות. אודה על האמת הרגשתי אבודה. שאלתי את עצמי: מי צריך טיפול? האב? הבן? האב הסובל מקומפלקס נרקיסיסטי עם היבריס ניכר. הבן? ילד נטוש בלידתו, עם קומפלקס אם שלילי, חרדה קיומית המכוסה על ידי פרסונה השולטת באמצעות כוח ואלימות. ואם כל זה לא מספיק עולים סימנים לטראנסג'נדריות מוחצנת. בנוסף בולט מעל הכול קיומה של טראומה רצחנית אשר בעטיה נגרם אובדנן של דמויות משמעותיות בחייו. אוסיף ואומר שרצח רעייתו וילדיו על ידו נגרם בהשפעת כוחות ארכיטיפיים שהשתלטו על ה-Self ונגרמו כתוצאה של עונש ממקור עליון, לדברי האב (טוב, לא במונחים כאלה, אבל זו הייתה הכוונה). הרקולס פיתח אשמה אקזיסטנציאלית עליה היה צורך לכפר על מנת להגיע לשלווה מתקבלת על הדעת.

ראשית הטיפול אי שם בצפון הארץ

הטיפול היה מאד לא קונבנציונאלי בלשון המעטה. כשדלת הקליניקה נפתחה נכנס גבר ענק, חצי גופו העליון עירום ועל ראשו כובע עשוי מראש אריה אימתני עם שיניו החדות, המסמן על הצורך להישמר מפניו. לא אדום, לא טראמפיסט (Trump-ist), לא סימבולי. זה היה הדבר עצמו! ואם המסר לא היה מספיק ברור הוא החזיק בידו אלה שחיזקה את כוונתו "היזהרי מפניי". מי חושב על קאונטר-טראנספרנס כאשר המסר הוא כל כך ברור וגלוי. טראנספרנס אימהי? עם אם רודפנית והרסנית כל מה שנשאר לי היה להתקדם לאט, לאט בזהירות מקסימלית. נזכרתי בדונלד ויניקוט שאמנם לא היה יונגיאני אבל המליץ על שיקופים כי פרשנויות הן מסוכנת במצבי קיצון...

הימים עברו, כמובן לא בעצלתיים. הרקולס הציג סחרחרת רגשית שהייתה לעתים רכה ומגוננת, ולעתים תוקפנית, אימפולסיבית ולא שקולה כלל וכלל. לפעמים הרגשתי צורך לנחמו על האובדן, להניח יד על הפרווה הנעימה אשר כסתה על פנים נפשו הרך והחבוי, אך גם פחדתי ממש בעת התפרצויות הזעם הלא צפויות שעלו ללא סימן מוקדם. בתור אנאליטיקאית יונגיאנית חשבתי שלא קל לגדול בהיכל דיספונקציונלי, מרוחק, ברומו של הר, עם אב בוגדני לעתים קרובות ואם חורגת גאוותנית וקנאית המעמידה במרכז את הזוגיות ומשתדלת בכל כוחה לשלוט על העולם העוטף את בעלה. ממש רעייה למופת... ואם לא די בכך, היא אם רודפנית וממיתה.

פיזית, הרקולס תפס הרבה מקום בחדר. היה משתרע על הספה, מדבר בקול רועם וכשהערתי הערה שמבחינתו הייתה לא במקום הנכון ולא בעיתוי הנכון (ולפעמים זה קרה לי) היה מתרומם בפתאומיות, אומר שאני לא מבינה אותו, שמדברת שטויות, ועוזב את החדר בטריקת דלת (טוב, לא ממש טריקת דלת כי סגירה כזאת הייתה מפרקת ללא

קושי את המסגרת). אבל שבוע לאחר מכן היה מגיע לקליניקה, לרוב במצב רוח טוב בהבחינו שהמתנתי לו כרגיל ולא נהרסתי מהתוקפנות שהפגין כלפי שבוע קודם. מעולם לא הצלחתי להתאים לו קטגוריה אבחונית מספקת דעת, אבל בלטו התנהגויות גבוליות במעברים בין רוגע לכעס לא נשלט לצד אפיזודות פסיכוטיות. לאמיתו של דבר, במצבים כאלה שאלתי את עצמי למה בכלל הסכמתי לטיפול.

לא ארחיב על כל התמטיקה שעלתה בשנות הטיפול הארוך והמייגע. הוא סיפר לי על המטלות שהוטלו עליו על ידי המלך אריסטאוס על מנת לכפר על רצח אשתו וילדיו. תוכן טראומטי זה תפס מקום חשוב בטיפול אך מקומה של הטראומה והשלכותיה הקשות על הנפש הם נושא למאמר נפרד. יש לומר ביושר כי בטיפול זה באו לעזרתי השנים בהן עסקתי בלימודי הפסיכולוגיה היונגיאנית, כי בלעדיהם, הניתוח הדינמי היה מצטמצם בחקירת שנות ילדותו הבעייתיות ובהשפעת גדילתו אצל הורים רעילים. אבהיר כי גם פסיכולוגים יונגיאניים בודקים תנאים מוקדמים של גדילה וצמיחה אך תהליכים של אוטומורפיזם וצנטרוברסיה מספקים רובד מעמיק יותר במבט על העתיד והשאיפה לאינדיבידואציה.

יש שיאמרו כי ההתמודדות עם 12 המטלות מייצגת את המסע לאינדיבידואציה, ואחרים אולי יראו, לפחות במטלות הראשונות, התפתחות הנוגעת לאגו ותפקודו (ראה סוף המאמר). בסוגיה זו בחרתי להתייחס כאן רק למספר מצומצם ממשימותיו על מנת להאיר היבטים ארכיטיפיים שונים המקנים מבט ראשוני ובסיסי על האנאליזה היונגיאנית.

ארכיטיפ "הצל"

באופן כללי התמודדותו של הרקולס עם ארכיטיפ ה"צל" בלטה בחלק גדול מהמטלות. על הרקולס היה להתמודד עם היבטים מודחקים שבלא-מודע, עם דחפים, אלימות, אימפולסיביות, העדר אמפתיה ביחד עם פגיעות נרקיציסטיות עמוקות שמקורן בתנאי גדילה רעילים ומסרסים. מכאן שההתמודדות עם הצל האישי משכה לאינטגרציה עם אותם החלקים שבעטיים הוטלו עליו 12 המטלות הגרנדיוזיות כעונש וכפרה.

כך למשל, במשימה הרביעית היה על הרקולס לצוד את חזיר הבר מארימנטוס. חזיר הבר היה בעל חיים ענק ואימתני שהסתתר מאחורי צמחיה עבותה בהר ארימנטוס. ברודפו אחריו, הרקולס הבריח אותו ממחבואו בעזרת צעקות, רדף אחריו ורכב על גבו. בסיום המרדף כבל אותו בשלשלאות והעבירו למיקנה. כיצד ראינו את המטלה באנליזה? מה סימל עבורו חזיר הבר? הרקולס הבין שבעל החיים סימל את הכוחות הציליים שב-Self, שהצל נחווה בתוכו ככוח פראי, לא מרוסן, מאיים ופוגע, הרודף בכוחותיו את ה"זולת" הנתפס כ"אחר ממית והורס". הצל המושלך על האחר דרש טיפול, מכאן הצורך לזהותו, לשלוט עליו ולכבול אותו בשלשלאות. או במילים אחרות, להכיר בקיומו של "חזיר הבר" שבנפשו, לאלפו ולשמרו כבול במקום בטוח תחת העיניים הפקוחות של המודע.

על אף המרכיב הפיזי הפנומנאלי של הרקולס, כוחות האגו לא התקיימו בהתאמה עם גודלו הגופני. המאבקים עם העולם החיצוני התבססו על כוח גוף ולא על כוחותיו השכליים. עם זאת הרקולס למד לנצל את כוחותיו המנטליים אשר באו לעזרתו בחיפוש אחר מציאת פתרונות במטלות שדרשו מחשבה ותכנון מורכב וערמומי. הרקולס שמח לגלות שהאלה, החץ והאגרוף הם לא תמיד הפתרון הנכון והמתקיים לזמן ארוך. "את

רואה?" נהג לומר "אני גם יודע לחשוב. ואגב, ספרי לאבא שלי שיהיה גאה בבן שלו". ואני חשבתי לעצמי שלא חשוב עד כמה בגרנו, תמיד נזדקק לאב או לאם או לשניהם כדי שיראו אותנו ויתגאו בנו בכל שלבי החיים.

<u>ארכיטיפ הנשי וארכיטיפ האנימה</u>

מפגשו של הרקולס עם ארכיטיפ הנשי היה מורכב אך גם הרסני. בזמן סיפור המעשה הרגיש הרקולס אמביוולנטי על אף הצלחתו בביצוע המטלה. "חבל היה לי על היפוליטה והאמזונות שבסביבתה כי את כולן הרגתי במו ידי" אמר. "אגב" הוא הוסיף, גם "גוסטב שוואב, בספרו "אלים וגיבורים" טוען להגנתי, שהיפוליטה מסרה את חגורתה מרצונה ולא נהרגה על ידי". "את רואה", הוא הוסיף, "יש מחברים שמקלים איתי ועם מעשי".

לאמיתו של דבר, לא זכרתי את פרטי המעשה, כך שביקשתי מהרקולס שיספר ויעזור לי להבין את המעשה וההקשר שלו. הדיבור לא היה קל לו. אם באופן רגיל קולו היה אוטוריטטיבי ושוטף, הפעם דיבר בטון נמוך יותר, מקוטע, ומבטו הופנה לכיוון השטיח שעל הרצפה, כאילו רצה לרכך את מילותיו ומעשיו. וזה הסיפור כפי שהוצג על ידו: "היפוליטה, מלכת האמזונות, קיבלה במתנה חגורת זהב מידי אביה, האל ארס ומשימתי הייתה להביא את חגורת הזהב לידי המלך אריסטאוס. בנמל תמיסקירה נפגשתי עם היפוליטה אשר כל כך התרשמה ממני עד שהבטיחה למלא את בקשתי. אך - נאנח הרקולס אנחה עמוקה - האלה הרה, אמי המאמצת, התחפשה לאמזונה והפיצה את השמועה שבכוונתי לחטוף את מלכתן ולהשאירן ללא מנהיגה ושולטת (בסוגריים אציין שהמיתולוגיה מצטיינת בהפצת fake news באומנות שאין שניה לה...). האמזונות אשר הקשיבו לאלה הרה קפצו על סוסיהן ותקפו את חברי היוונים ואותי ללא רחם. נלחמנו

בהן, חברי ואני בראשם, והרגנו אותן. במו ידי הרגתי את היפוליטה ולקחתי ממנה את חגורת הזהב". כאן הסתיימו דבריו ושקט עז השתרר בחדר.

שמעתי את סיפורו והרגשתי מאוד לא בנוח עם המעשה. רגשות חרדה, כעס ואשמה התעוררו בי. שאלתי את עצמי האם רגשות אלה היו פרי המעשה במציאות, או שעמדתי מול תהליך של הזדהות השלכתית המשקפת את רגשותיו המודחקים של המטופל המיתולוגי?

לאחר כמה דקות של שקט שנדמו לי לשעות, פנה אלי הרקולס ואמר: "את שותקת? לא כל כך מתאים לך..." והמשיך: "מה יונג היה אומר על כך? סיפור קשה, אה?" עניתי לו שהחשוב הוא מה שהוא מרגיש לגבי האירוע וכיצד השפיע הדבר על חייו. בהתחלה היה לו קשה להתמודד עם הרגשות שעלו אך בהמשך הוא התייחס לרגשותיו והתנהגותו כלפי נשים בחייו. אני ראיתי את המימד הסימבולי של חגורת הזהב כמייצגת את הארכיטיפ הנשי ואת היפוליטה כמייצגת את האנימה שבנפשו, אנימה שמחוברת לפן הלוחמני שבארכיטיפ הנשי. זכרתי כי טוני וולף הגדירה את היפוליטה כלוחמת ללא חת, אך גם כלא מחוברת לארכיטיפ הגברי ומכאן שהיא מחוברת לאנימוס לוחם הדוחה כל מימד של קשר עם גבריות במציאות, להוציא הצורך בהולדת צאצאיות ממין נקבה. האמזונה היא אישה עצמאית ומשיגה בכוחותיה היא את מה שנדרש לה לקיום חייה. היפוליטה מייצגת את האינדיבידואל הנשי בארכיטיפ, ואילו כלל האמזונות מייצגות את הקולקטיב ההולך אחרי המנהיגה שעומדת בראשן בלא-מודע הקולקטיבי.

דיברנו על כך שחגורתה מסמלת את הכוח הנשי והחזקתה נתפסת כניסיון לאחד את הנשי שבלא-מודע עם הגברי שבמודע. הרקולס, בהקשבה סבלנית, הבין שהיה כאן ניסיון של איזון בין שני הארכיטיפים אך הוא כשל כי האינטגרציה המיוחלת הסתיימה

כקריעה אלימה וממיתה. אם הרקולס היה משיג את מטרתו בדרכים חיוביות אפשר היה לראות את המעשה כיכולתו להתקשר לנשי באופן בוגר ללא שימוש בכפיה או בכוח. מאידך, השגת החגורה באמצעות תוקפנות ואלימות מצביעה על כך שהאגו עדיין אינו מוכן לתהליך האינטגרציה של שני הארכיטיפים.

אזכיר כי לאור נטישתו על ידי אמו הביולוגית ורדיפתו המאיימת על ידי אמו המאמצת הרה, ההפנמות של דימוים הקשורים לארכיטיפ האם תרמו מימד עוצמתי לרגשותיו כלפי האם הגדולה הנוראה. מכאן קצרה הדרך לקומפלקס הקשור לדמויות נשיות ולרצח אשתו וילדיו ברגע של השתלטות הארכיטיפים על ה-Self. כמובן שלא כל מה שהבנתי על עולמו הפנימי של הרקולס נאמר באותה הפגישה. זכרתי כי יונג מציין בקשר לסמלי החלום שלא כל מה שהמטפל מבין חייב להימסר למטופל. וכך פעלתי באותו הזמן. אבל עם התקדמות הטיפול הקומפלקסים הקשורים ליחסו לנשי עלו וחזרו, לפעמים בהצלחה ולפעמים בפחות פתיחות וקבלה.

נכון הדבר שהראייה הכוללת לגבי ארכיטיפ האנימה דרשה טיפול נוסף, אוסיף spoiler לסיפורי ואתאר כאן את המשך התהליך לאחר סיום 12 המטלות וסיום הטיפול. בהתקפה חוזרת של שיגעון הרג הרקולס את איפיטוס (Iphitus), ארגונאוט וחברו למסע לקולקיס עם יאזון. האורקל מדלפי שלח את הרקולס לכפר על המעשה (גם אם הוא חשב בטעות שההרג היה מוצדק) והוא נדרש לשרת את אומפלה (Omphale) מלכת ממלכת לידיה, כנראה במשך שלוש שנים. במשך שנים אלו התהפכו התפקידים כשהרקולס נדרש ללבוש בגדי נשים ולבצע את תפקידי הבית, בזמן שאומפלה חבשה על ראשה את ראש האריה. הקשרים בין שניהם היו, מחד גיסא רומנטיים ומיניים, ומאידך גיסא, קשרים של שירות ושיעבוד. בתחנה זו של חיי הרקולס אפשר לראות את המיתוס כניסיון מוצלח של

אינטגרציית האנימה ל-Self כאשר הרקולס מאפשר לשליטה הנשית לפעול על נפשו, מתמודד עם ענווה, סבלנות והתחשבות אמפטית בזולת. כתוצאה מכך הוא מפתח מנגנוני הגנה הסתגלותיים המשקפים אגו בוגר יותר ומפותח.

<u>הירידה לשאול והמפגש עם קרברוס</u>

המטלה האחרונה של הרקולס הייתה ירידה לשאול, לקיחת הכלב קרברוס ללא שימוש בנשק והבאתו ללא פגע למלך אריסטאוס. עבור הרקולס זו הייתה פגישה עם הכוחות הממיתים של הקיום. כאמפליפיקציה סיפרתי לו כי ג'וסף קמפבל מציין שמסעו של הגיבור לאינדיבידואציה חייב לכלול פרק של ירידה לשאול וכך הוא עשה במשימתו ה-12 והאחרונה. הרקולס התעניין במשמעות הסימבולית של המעשה כי בשלב הנוכחי של הטיפול הוא התלהב מהסיפורים המיתולוגים והיה מציין בסרקזם כי "הכל נשאר במשפחה".

כמו במטלות הקודמות סיפר לי הרקולס את פרטי המעשה: קרברוס עמד בפתח השאול ושמר שכל אדם הנכנס בפתחו לא יצא ממנו לעולם. היו לו שלושה ראשים, זנב נחש ונחשים אחרים בצבצו מצווארו ומאחורי גבו. על מנת שכניסתו לממלכת האל האדס תתאפשר היה על הרקולס להיטהר מדמם של הקנטאורים שהרג (תוך כדי אחת המטלות הראשונות שלו) וזאת הוא עשה במקדש באלאוזיס, מקום פולחנן הסודי של האלות דמטר ופרספונה.

בירידתו לשאול ליוו אותו האלה אתינה והאל הרמס, שם פגש בדרכו גיבורים אחדים. בסופו של דבר התייצב בפני האל האדס וביקש את רשותו לקחת עמו את קרברוס למלך אריסטאוס. הרשות נתנה בתנאי שלא ישתמש בנשק ושלא יאונה רע לכלב. הרקולס

פעל בעורמה, התעטף בעור האריה, תפס את קרברוס בצווארו והביאו למיקנס בפני המלך אריסטאוס, אשר הורה לו להחזירו לפתח השאול.

השלב הזה בטיפול היה קשה, מורכב ואפילו מעט דיכאוני. הרקולס היה מכונס בעצמו וההומור והאירוניה שליוו את הטיפול נעלמו ונתנו מקום לאווירה כבדה ואפילו אפילה ועכורה יותר. הירידה לשאול משמעה להתעמק בלא-מודע האישי והקולקטיבי ולתת לחומרים השקועים בעומקם לעלות ולקבל את מקומם בתודעה. במשימה ה-12, הצל שטופל כבר בשלבים מוקדמים של המסע, חזר ועלה בכל עוצמתו. על המטפל במצב זה להיות כמו אתינה, מכוונת ומגינה וכמו הרמס מראה הדרך ומתווך. יש הרואים בשלושת הראשים של קרברוס דימוי סימבולי למודע, ללא-מודע הפרסונלי וללא-מודע הקולקטיבי או לחילופין גוף, נפש ותודעה. קרברוס מייצג את הרעיל, הפוגע והאלים. סימבולית, הוא אדון הכניסה לשאול ושומר שהתכנים המודחקים יישארו בעומק הנפש. השאול עבור הרקולס הוא גם עולם הדחפים הלא מרוסנים ורגשות קשים עמם מעולם לא התמודד. הוא המוות של סוף הדרך במלוא נוכחותו.

הרקולס למד בעזרת הטיפול שעל מנת להיכנס לשאול, ללא-מודע, עליו להיפגש עם חלקי הצל המאיים, האפל והמודחק. כניסה לשאול דורשת וויתור על הנשק המציאותי והקונקרטי ועליו להניח להגנות האגו ששימשו אותו בדרכו בחיים. על מנת להיכנס לשאול היה על הרקולס לקבל את עובדת קיומו של המוות שבסוף הדרך. האגו הישן חייב למות על מנת להניח יסודות לאגו בוגר ויציב אך גמיש יותר תוך כדי קבלת הסבל כחלק מהקיום האנושי.

לאחר עבודה אינטנסיבית זו הגיע הטיפול לסיומו. עם מהלך שנות הטיפול ושנים לאחר מכן, נראה את הרקולס בוגר יותר, אקספרסיבי ובעיקר מוכן להכיל ולהיות אמפטי לסבלו

של האחר. גם אם היו נפילות (והיו!) הוא למד שיש תהליכים שעליו לעבור למען האינדיבידואציה ושהכוח אינו מענה לכל בעיה.

הוא חזר אלי לעוד פגישות ספורות במהלך השנים. יכולנו לראות ביחד איך למרות הקשיים שאיתם המשיך להתמודד הוא התקרב בתהליך האינדיבידואציה.

לגבי האינדיבידואציה, אודה על האמת, עלו לפעמים שאלות, בעיקר במקומות בהם הרקולס כשל מחדש. עם זאת, ק.ג.יונג כותב שבמיתוס של הרקולס נמצאים כל המאפיינים של תהליך אינדיבידואציה (כרך 9i פסקה 571) .

מוסיף יונג:

"האורקל מדלפי אמר לו שהוא נקרא הרקולס מכיוון שהוא חב את תהילתו הנצחית להרה (Heracles ביוונית), שבאמצעות רדיפותיה דחפה אותו למעשיו הגדולים. ברור שהמעשה הגדול פירושו באמת להתגבר על האם ובכך לזכות באלמוות. את הנשק האופייני לו, אלה, הוא חתך מעץ הזית של האם. כמו השמש, היו לו חיצי אפולו. הוא כבש את האריה הנמאי במערתו, שמשמעותה "קבר ברחם האם". לאחר מכן בא הקרב עם ההידרה ומטלותיו הנוספות, שמאחורי כולן עמדה הרה. כולן מסמלות את המאבק עם הלא-מודע. עם זאת, בסוף הקריירה שלו, הוא הפך לעבד של אומפלה (ὀμφαλός = 'טבור') כפי שניבא האורקל; כלומר, אחרי הכול היה עליו להיכנע ללא-מודע." (כרך 5 פסקה 450 הערה 60).

כמו שציינתי, עם המבט לעבר האינדיבידואציה הגיע לסיומו הטיפול ממנו חששתי עמוקות בראשיתו. ביציאתו האחרונה מהקליניקה הסתובב אלי הרקולס ושאל: "תגידי,

את באמת מתכוונת לזבח זבח במקדש של אבי?" את שאלתו האחרונה הותרתי ללא מענה. קיוויתי שהאגו המפותח יותר יוכל לעמוד מול הספק או מול הוודאות.

עבודת הטיפול (**therapy labor** וגם כתיבת המאמר) נמשכה זמן רב אבל הפכה לתהליך חשוב בהתפתחותי כמטפלת. ומה אני כמטפלת למדתי מחדש? למדתי שטיפול הוא מסע המלווה את המטופל אך גם את המטפל. טיפול הוא הקשבה לקול הפנימי המכוון, כמו הרמס, לתכנים העמוקים של קיומי. טיפול הוא מפגש עם הצלחותיי, התמודדויותיי וכישלונותיי. טיפול הוא סבלנות, רגש והקשבה ולפעמים הוא גם מפגש עם המוות האורב. טיפול הוא תהליך של אינדיבידואציה והשלמה עם ה-Self הן של המטופל, אך גם של המטפל. טיפול הוא מסע פסיכולוגי שהפעם נעשה בשניים.

ולסיום רציתי להודות להרקולס שלימד אותי את הדרך, וגם לזאוס, אביו, שכפה עלי את תחילת המסע בעזרת המוזות שאפשרו את תיעודו.

ותודה ענקית ליעל טרייבר שהזמינה אותי לעולמו של הרקולס ואשר ללא תמיכתה ועזרתה הנדיבה והחכמה, מאמר זה לא היה נכתב כלל וכלל.

הערות:

(*) השם שונה מיוונית לרומית על מנת למנוע זיהוי של המטופל ביוון העתיקה

(**) כל העובדות המיתולוגיות נכונות או לפחות יש להן סימוכין בספרות המיתולוגית העולמית